

CLÁSAIL AIDHME & CLÁSAIL AMA

AN CLÁSAL AIDHME

30.1 Clásail aidhme a thugtar ar chlásal dobhriathartha a insíonn an aidhm atá le gníomhú bhriathar an uaschlásail. Seo na príomhshaghsanna

□ clásail dhearfacha dar tús *go (gur), nó go (gur)*: *suiigh síos [nó] go ndéana tú do scíth; shuigh sé síos [nó] go ndéan[fa]adh sé a scíth.*

□ clásail dhiúltacha dar tús *ar eagla go, ar fhaitíos go, sula, gan fhios nach: fan ciúin ar eagla go (ar fhaitíos go, sula) gcloisfí thú; cuir ort do chóta mór gan fhios nach slaghdán a gheofa.*

□ clásail dhédiúltacha dar tús *ar eagla nach, ar fhaitíos nach: lasaimis tine ar eagla (ar fhaitíos) nach bhfeicfí sinn.*

□ clásail dhearfacha agus dhiúltacha dar múnla *ar shlí (chun, d'fhoill is, i dtreo is, i riocht is, ionas, le, le hionchas, sa chaoi, sa chruth, sa dóigh) + clásal ráiteasach: éireoidh mé go moch ar shlí (chun, etc.) go mbeidh mé in am ag an traen; cheannaigh mé ticéad fillte ar shlí (chun, etc.) go sábhálfainn cúpla punt; d'fhan sé liom ar shlí (chun, etc.) nach bhfeicfí é.*

□ clásail dar múnla *féachaint + fochlásal ceisteach: chuardaigh siad an loch féachaint an bhfaighidís an corp; téigh amach féachaint cá bhfuil an dóiteán.*

30.2 Is féidir dhá chlásal chomhordaitheacha aidhme a chur i ndiaidh a chéile: *chuamar ann go bhfeicfimis an Taoiseach agus go n-éistfimis leis na cainteoirí.*

Ach is minic frása ainm bhriathartha in ionad an dara clásal aidhme: *chuamar ann go bhfeicfimis an Taoiseach agus éisteacht leis na cainteoirí.*

Is an-mhinic freisin frása ainm bhriathartha ag cur aidhme in iúl gan aon chlásal aidhme roimhe (18.26-27).

30.3 Tá a lán frásaí aidhme eile ann freisin: *[de] gheall ar (ar mhaithe le, ar son) chomhairle a fháil.*

AN CLÁSAL AMA

30.4 Clásal ama a thugtar ar chlásal dobhriathartha a thugann eolas i dtaobh an ama atá i gceist ina uaschlásal. Seo na príomhshaghsanna

□ clásail dar tús *go (gur), go dtí go (gur), nó go (gur), go dtí nach (nár), sula(r), ach a(r): d'fhan sé ann go (go dtí go, nó go) bhfuair sé bás; d'imir sé leis go dtí nach raibh pingin fágtha aige; d'imigh an cabhlach sular éirigh an ghrian; íocfaidh tú as ach a bhfaighidh mise greim ort.*

Níl ach foirm dhiúltach amháin ag *go, go dtí go, nó go*, mar atá, *go dtí nach*.

□ clásail dar tús *chomh* + dobhriathar ama + *agus (nó is): chomh luath agus a thiocfaidh sé tosóidh sé.*

□ clásail dar tús *nuair: nuair a tháinig Bríd d'éirigh mé as an obair.*

□ clásail dar tús ainmfhocal sa tuiseal ainmneach ama *theith sé an túsce (an nóiméad, an lá, etc.) a chuala sé an scéal* (clásal coibhneasta díreach); *theith sé an túsce (an nóiméad, an lá, ...) ar chuala sé an scéal* (clásal coibhneasta neamhdhíreach)

□ clásail dar tús *níos* + breischéim dobhriathair ama + *ná: tháinig sé níos déanaí (deireanaí, luaithe, moiche, túsce) ná a dúirt sé.*

□ clásail dar tús *ó: níor chualamar aon trácht air ó d'imigh sé.*

30.5 Is féidir dhá chlásal chomhordaitheacha ama a chur i ndiaidh a chéile: *nuair a shroich sé an pháirc agus a chuala sé búireach an tslua; chomh luath agus a thuirlingeoidh sé agus a thuigfidh sé.*

Ach is minic clásal ráiteasach nó frása ainm bhriathartha in ionad an dara clásal ama: *nuair a shroich sé an pháirc agus gur chuala sé búireach an tslua; chomh luath agus a thuirlingeoidh sé agus go dtuigfidh sé;*

nuair a shroich sé an pháirc agus búireach an tslua a chloisteáil; nuair a bhíodh ocras air agus gan aon ghreim [a bheith] aige le hiithe; is fada go dtaga sé agus an fhuinneog a dheisiú.

30.6 Tá a lán saghsanna frásaí ama ann: *go fóill, go dtí le gairid, ní cáineadh go pósadh is ní moladh go hadhlacadh*, etc.

Is an-mhinic frása ainm bhriathartha ama in úsáid thar ceann clásail ama: *ag (ar, le linn, roimh, tar éis) oscailt an dorais dó chonaic sé an corp: íocfaidh tú as ach mé a dhul abhaile.*

30.7 Ní miste tagairt anseo do mhúnla áirithe ina ndéantar treisiú ar chlásal ama. Ní clásal ama ach clásal coibhneasta leithleach atá sa leagan treise. Seo an múnla: *ní luaithe (túisce) + clásal coibhneasta + ná + clásal coibhneasta: ní luaithe a chríochnóidh sé teach amháin ná a thosóidh sé ar cheann eile; ní túisce a d'éirigh sé ná a thug sé arís.*